

I

Tot va començar amb una foto. No sabia que aquella imatge existís ni que jo la tingués –qui me la va donar, i quan?

La foto l'havia feta ella quan tenia vint anys. M'imagino que devia haver agafat la càmera al revés per poder captar amb l'objectiu la seva pròpia cara. En aquella època no hi havia mòbils i fotografiar-se a si mateix no era tan fàcil com ara.

Tenia el cap decantat i somreia una mica, amb els cabells ben pentinats i enganxats al front, impecables, els cabells rossos al voltant dels ulls verds.

Semblava que volgués seduir.

No trobo les paraules per explicar-ho, però tot el que es veu en aquella imatge, la posa, la mirada, el moviment dels cabells, tot evoca la llibertat, la infinitat dels possibles al seu davant, i potser, també, la felicitat.

Crec que havia oblidat que ella havia estat lliure abans que jo naixés –feliç, fins i tot?

Hi devia haver pensat de tant en tant, quan encara vivia amb ella, que per força també havia estat jove i plena de somnis, però quan vaig trobar aquella foto ja feia temps que no hi pensava, era un coneixement, un saber massa abstracte. Res o gairebé res del que havia conegut d'ella quan era petit, en contacte amb el seu cos durant quinze anys, no m'ho havia pogut recordar.

Mirant aquella imatge vaig sentir com el llenguatge em desapareixia. En veure-la lliure, projectada amb tot el cos cap al futur, em van tornar al cap els anys de la seva vida compartits amb el pare, les humiliacions a què ell l'havia sotmesa, la pobresa, vint anys de la seva vida mutilats i gairebé destruïts per la violència masculina i la misèria, entre els vint-i-cinc i els quaranta-cinc, a l'edat en què d'altres experimentaven la vida, la llibertat, els viatges, l'autoconeixement.

En veure aquella foto vaig recordar que aquells vint anys de la seva vida destruïts no tenien res de natural, sinó que obeïen a l'acció d'unes forces exteriors a ella –la societat, la masculinitat, el meu pare–, i que per tant les coses haurien pogut *ser d'una altra manera*.

La visió de la felicitat em va fer sentir la injustícia de la seva destrucció.

Vaig plorar davant d'aquella imatge perquè jo havia estat, sense voler-ho, o potser més aviat amb ella, i a vegades en contra seu, un dels actors d'aquella destrucció.

El dia de la discussió amb el meu germà petit: érem a l'estiu. Jo tornava a casa després d'haver passat la tarda assegut als esglaons de l'ajuntament del poble, i davant teu va esclatar una discussió entre el meu germà petit i jo. Entremig

dels crits i dels insults, el meu germà em va dir, buscant l'entonació més ofensiva possible: «De totes maneres al poble tothom es fot de tu a la teva esquena. Tothom diu que ets un marieta».

El que em va ofendre no va ser tant el que va dir, o el fet que jo sabés que era veritat, com el fet que ho hagués dit davant teu.

Vaig anar a la meva habitació, vaig agafar l'ampolla de sorra de colors que hi havia a sobre de l'armari, vaig tornar cap al meu germà i la vaig estavellar a terra, davant seu. Era una ampolla que havia fet ell a l'escola. La mestra havia proposat als nens de la classe de submergir grans de sorra en uns colorants i en acabat d'omplir ampolles de Coca-Cola amb aquella sorra per fer-ne objectes multicolors; havia demanat al meu germà per a qui volia fer la seva ampolla i ell m'havia escollit a mi, l'esforç l'havia fet per mi, s'havia passat tot un dia creant aquell objecte per a mi.

Quan li vaig estavellar l'ampolla als peus va deixar anar un crit agut i es va posar a plorar, amb la cara invisible, aixafada contra el seient del sofà. Tu te'm vas acostar, em vas clavar una bufetada i em vas dir que no havies vist mai un nen tan cruel. Jo ja em penedia del meu gest, però no m'havia pogut reprimir. M'havia enfadat amb el meu germà per haver desvelat davant teu una cosa de mi, de la meva vida, dels meus patiments.

No volia que sabessis qui era jo.

Durant tots els primers anys de la meva vida vaig viure amb el terror que em coneguessis. Quan s'organitzaven trobades a l'escola entre els pares i els mestres, contràriament als altres nens que treien bones notes, jo procurava que no te n'assabentessis. Amagava les convocatòries, les cremava.

Quan al final del curs es presentava un espectacle a la sala de festes del poble amb esquetxos, cançons i coreografies, els altres nens hi feien anar els pares i tota la família. En canvi, jo feia tot el que podia per organitzar la teva absència. Et deia que els balls i els cants no tindrien cap interès, m'inventava problemes tècnics, no et donava la data exacta de l'espectacle. Et mentia. Més endavant vaig descobrir aquella imatge, tan recurrent en les pel·lícules o en les sèries de televisió, d'un nen que espera dalt de l'escenari veure aparèixer els seus pares a la sala per admirar l'espectacle que ha preparat pensant en ells durant el curs, amb constància, i no em vaig reconèixer ni en l'espera ni en la decepció de la seva absència. Com si tota la meva infantesa, en el fons, hagués estat viscuda *al revés*.

No volia que sabessis que a l'escola els altres nens no volien ser amics meus perquè ser l'amic del *marjeta* estava mal vist. No volia que sabessis que diversos cops per setmana dos nois m'esperaven al passadís de la biblioteca d'aquella mateixa escola per bufetejar-me i escopir-me a la cara, per castigar-me per ser el que era: «És veritat que ets marica?».

No volia que sabessis que als nou o als deu anys ja coneixia el regust de la malenconia i de la desesperació, que m'havia fet gran abans d'hora per culpa d'aquells sentiments, que cada matí em despertava amb aquestes preguntes al cap: per què era la persona que era? Per què havia nascut amb aquelles maneres de nena, aquelles maneres que els altres identificaven, i amb raó, com la prova de la meva anormalitat? Per què havia nascut amb aquell disig pels altres nens i no pas per les nenes, com el pare o els meus germans? Per què no era una altra persona? Aquella vegada que, uns quants anys després de tot això, durant

una discussió et vaig dir que havia odiat la meva infantesa, em vas mirar com si fos boig i em vas dir: «Però si sempre somreies!».

Com t'hauria pogut retreure la reacció d'aquell dia, si en certa manera era el senyal de la meva victòria, del fet que hagués aconseguit durant tot aquell temps mantenir-te en la ignorància del que era la meva vida, i impedir-te, en definitiva, que et convertissis en la meva mare?

Les primeres pàgines d'aquesta història s'haurien pogut titular «Lluita d'un fill per no convertir-se en fill».

L'any que va voler marxar de vacances: va entrar a la cuina i ens va dir que ja ho tenia decidit. Que marxariem. Ella recordava les estades a la muntanya, de petita, quan els metges l'enviaven al Massís Central perquè se li curés l'asma greu. Jo estava amb el pare, mirava la tele al seu costat, quan ella va anunciar: «Marxem a la muntanya». El pare es va posar a riure. Va continuar mirant el programa i va comentar: «Encara estàs amb això».

El dia abans la mare havia anat a veure una assistenta social. Aquella dona li havia parlat d'uns programes estatals per a les famílies com la nostra, que no tenien diners per anar de vacances, i li havia donat esperances.

Va començar a fer anades i vingudes al petit edifici on hi havia les oficines dels serveis socials, a la vora dels camps i de la foneria. Tornava carregada amb piles de papers sota els braços, justificants, documents acabats de fotocopiar encara calents, i una energia que no li havia vist mai abans, ni al cos ni a la cara.

Posava els documents a la taula i els escampava per ensenyar-los al pare, però ell no apartava la cara del televisor. Contestava que allò no li interessava, i ella es quedava allà

plantada, immòbil. Llavors em mirava a mi, però jo tampoc no l'escoltava, no sé per què, potser perquè inconscientment imitava el pare, o potser perquè m'avorria la descripció de les seves gestions.

El pare va continuar burlant-se de la mare, però ella no el va abandonar. Jo la veia sortir cap a la botiga de queviures del poble, sovint diverses vegades al dia per fer servir la fotocopiadora que tenien a prop de la caixa.

Demana al pare els documents administratius que ell havia endreçat l'any abans, però ell li contestava que ja no sabia on els havia desat. Ho deia amb l'esbós d'un somriure de crueltat a la cara.

Ella esperava. Esperava que ell se n'anés al bar per escorcollar els calaixos. No s'acontentava d'obrir-los, sinó que els desmuntava de l'estructura del moble i els posava a terra. S'asseia sobre l'enrajolat i treia una per una les piles de papers, telefonava, deixava missatges, tornava a trucar quan no li contestaven, travessava els carrers i emplenava més formularis, fins al dia que ens va dir que ja estava, que ho havia aconseguit, la frase va tapar el soroll del televisor: «L'estiu que ve marxem de vacances». Somreia. (*De sobte se't va il·luminar tant la cara.*) El pare va dir que ell no pensava venir amb nosaltres, que ell estava més bé a casa, però res del que digué ja no la podia afectar, ara el menyspreava, perquè l'havia guanyat. Entre els papers hi havia fotos del poblet de muntanya on jo aniria amb ella, també de la urbanització, i durant els mesos que faltaven per marxar les va contemplar cada dia, al matí i al vespre abans d'anar a dormir, centenars de vegades. El dia que ens va donar la notícia, que ja era segur que marxàvem, em va xiuxiuejar perquè el pare no la sentís: «Per fi seré feliç».

Em van dir que la literatura no havia d'intentar explicar, sinó simplement il·lustrar la realitat, i jo escric per explicar i entendre la seva vida.

Em van dir que la literatura no s'havia de repetir, i jo només vull escriure la mateixa història, una vegada i una altra, tornar-hi fins que deixi entreveure fragments de la seva veritat, *fer-hi un forat després de l'altre fins que el que s'amaga al darrere comenci a traspuar*.

Em van dir que la literatura no s'havia d'assemblar mai a un aparador de sentiments, i jo només escric per fer rajar uns sentiments que el cos no sap expressar.

Em van dir que la literatura no s'havia d'assemblar mai a un manifest polític, i jo ja esmolo cada frase que escric com s'esmola la fulla d'un ganivet.

Perquè ara ja ho sé, que van construir el que ells en diuen literatura en contra de les vides i dels cossos com el seu. Perquè ara ja sé que escriure sobre ella, i escriure sobre la seva vida, és escriure en contra de la literatura.